

לכבוד
ח"כ יוסף ג'בארין, יו"ר
והברי הוועדה המיוחדת לזכויות הילד

**לקראת דיון הוועדה המיוחדת לזכויות הילד 23/11/20 –
מצבם של התלמידים במערכת החינוך בירושלים המזרחית**

22/11/20

אנו מודות מאד על קיום הדיון בנושא הדחוף, בהמשך לפנייתנו אליך בעניין ביחד עם האגודה לזכויות האזרח ביולי 2020.

לקראת הדיון, נבקש למקד את קשייה של מערכת החינוך בירושלים המזרחית בסוגיות רלוונטיות אקוטיות לימי הקורונה הנוכחיים. הכל כמובן גם על רקע הכשלים במערכת חינוך זו גם בימי שגרה.

נאמר כי ניכרת השקעה ממוקדת של עיריית ירושלים בנושא. ראו [דיון במכון ירושלים שהתקיים ב-18/11/2020, פתיחת שנת הלימודים במזרח ירושלים בעידן הקורונה](#).

אך עם זאת קיימים דגשים שיש לחדד בעבודת העיריה, משרד החינוך, ומשרד התקשורת, כפי שיפורט להלן.

בתמצית נציין כי הכשל נובע:
מצד אחד - בלימוד מקרוב: צפיפות ומחסור קשה בכיתות; סניטציה וניקיון לקויים;
מצד שני - מחסור במחשבים וכשלים בתשתיות אינטרנט.
ובכולם הטיה תקציבית מפלה ולא פרופורציונלית לטובת משאבים לתלמידי התכנית הישראלית להבדיל מתלמידי תכנית הלימודים הפלסטינית, המהווים יותר מ-80%.

1. קושי בלימוד מקרוב - צפיפות ומחסור קשה בכיתות, גם בימי שגרה

א. מחסור בכיתות ובמרחבים ציבוריים

יותר מ-3,000 כיתות חסרות במזרח ירושלים. חסרים גם מרחבים ציבוריים בתוך בתי הספר לשימור מרחק ואוורור נדרשים.

[עיר עמים, דוח חינוך ירושלים המזרחית 2020 – אפליה בצל קורונה](#), ספטמבר 2020;
דוח מבקר המדינה מיוני 2019, [דוח ביקורת מיוחד: פיתוח וחיוק מעמדה של ירושלים – חלק שני, ירושלים, יוני 2019](#).

ב. הפחתת מספר עובדי הניקיון

לטענת ועד ההורים, בשנתיים האחרונות הוחמר מאד מצבם הסניטרי של בתי הספר במזרח ירושלים, ובראשם אף הרשמיים. זאת, עקב הפחתת מספר עובדי הניקיון בבתי הספר, שהקצאתם נעשית על פי מ"ר.

* בב"ס בא-טור פחת מספר עובדי הניקיון משלושה לאחד בלבד בשנים האחרונות, על אף שבבית הספר יש 900 תלמידים.

* בב"ס אחר בא-טור שבו לומדות 1,200 תלמידות בשני בניינים, מוקצית עובדת ניקיון יחידה לכל בניין.

ג. יש לוודא כי מענה מספק ניתן גם בחינוך המוכר

כמעט 44% מהתלמידים לומדים במוכר שאינו רשמי. גם העיריה מאשרת כי לפחות מחציתם לומדים במערכת זו רק בגלל מחסור בכיתות בחינוך הרשמי. יש לוודא כי כדברי

מר רגב, עיריית ירושלים, הטיפול נעשה גם בבתי הספר המוכרים.

ד. הטיה תקציבית נוספת לתכנית הישראלית

על אף שיותר מ-80% מתלמידי ירושלים המזרחית מוסיפים ללמוד בתכנית התווג'יה, למרות הטיה תקציבית מפלה לטובת מעבר לתכנית הלימודים הישראלית, נעשית בימים אלו הטיה תקציבית נוספת לטובת מעבר לתכנית הישראלית, כפי שנמסר בדיון במכון ירושלים.

במסגרת החלטת הממשלה יועד לחינוך הבלתי פורמלי תקציב של 206 מיליון ש"ח (46% מסך ההשקעה בחינוך, בהחלטה של 445 מיליון ש"ח). תקציב זה, בניגוד למירב התקציבים האחרים, לא הוטה בהחלטה לטובת תכנית הלימוד הישראלית. כפי שנמסר במהלך הדיון במכון ירושלים, תקציב זה יוטה כעת לטיפול בצרכי הקורונה, יעד ראוי על פניו, אך במסגרת זו שוב, יוסט מרביתו לתכנית הישראלית. הסטה נוספת זו מקוממת ואינה מוצדקת. בשל ההטיה המוקדמת המפלה, ראוי היה דווקא שמירב התקציבים יועברו כנדרש לתלמידי התווג'יה, לשם תיקון האפליה.

2. לימוד מרחוק - צורך במחשבים ובשיפור תשתיות האינטרנט

78% חיים מתחת לקו העוני (מכון ירושלים), 30,000 איש איבדו עבודתם בזמן הקורונה (דיון מכון ירושלים מיום 18/11/20, עמרי קופרשטיין – אחראי על ניהול ידע בתכנית החומש במשרד החינוך).

א. חלוקה מאוחרת ולא מספקת של מחשבים

- מנהלי בתי ספר מצביעים על המחסור במחשבים כחסם מרכזי ללימוד מרחוק שנדרש בימי הקורונה. לדבריהם, לרובן המוחלט של המשפחות אין מחשבים, בוודאי שלא כמספר הילדים בגיל בית ספר בבית. כל המנהלים ציינו שבמשפחות רבות לילדים גם אין מכשירי טלפון ניידים, בוודאי שלא לילדים בבית הספר היסודי. לרוב, השימוש ללימוד יכול היה להיעשות רק באמצעות מכשיר נייד של ההורה, וזהו מכשיר יחיד במשפחה.
- המחסור מוערך על ידי העיריה ב-25,000 בבתי הספר הרשמיים, ו-25,000 בבתי הספר המוכרים. סה"כ מחסור של כ-50,000 מחשבים ניידים.
- לדברי נציג משרד החינוך בדיון במכון ירושלים, מחולקים בימים אלה בחינוך הרשמי כ-9,000 מחשבים ניידים וטבלטים (כשליש בלבד מהצורך). מחשב נייד על כל 5-6 ילדים בבית ספר.
- בבתי הספר המוכרים, צפויים להיות מחולקים רק 5000 מחשבים ניידים (20% מהצורך בלבד).

ב. תכנית לטיפול בתשתיות אינטרנט חסרות

- על פי הערכות של מנהלי בתי הספר במזרח ירושלים, בחלקן על פי מיפוי ממשי שביצעו: 40%-60% מהתלמידים לא יכולים ללמוד מרחוק בשל בעיות תשתית. בוודאי בעת שכל התלמידים צריכים להתחבר בו זמנית.
- במיפוי שערך משרד ירושלים ופורסם בנובמבר 2020, צוין כי: "התלונות על בעיות בתשתיות ובשירות נשמעות מתושבי מזרח ירושלים כבר זמן רב".
- באוקטובר 2020 הפיץ משרד התקשורת פניה לתושבי ירושלים המזרחית והפניה לפניות

ציבור של המשרד בנושא שירותי התקשורת (בעברית ובערבית). יש לבחון כיצד הופץ, האם הגיעו תלונות, וכיצד טופלו. כמובן שגם צריך להינתן מענה מסודר בהתאם למיפוי לעיל, שנעשה על ידי משרד ירושלים. על העיריה ומשרדי הממשלה להציג תכנית לטיפול על פי המיפוי המפורט שנעשה.

3. מענה בשכונות מעבר לגדר

יש לוודא שהמענים כולם לא יפסחו על השכונות הירושלמיות שמעבר לגדר בהם חיים יותר משליש מתושבי ירושלים המזרחית, כ-140,000. יש להציג נתוני פילוח ומיפוי גם לשכונות אלו. שכונות אלו נעדרות למשל מהמיפוי לעיל שערך משרד ירושלים.

4. לימודי עברית

תקציב שעות התקן ללימודי עברית עומד היום על 3 שעות בלבד בשבוע לתלמידי תווגיה ו- 4 שעות בשבוע בלבד לתלמידי התכנית הישראלית. ידוע כי עיריית ירושלים ומשרד החינוך ביקשו הסטה תקציבית לטובת לימודי העברית בהחלטת הממשלה, שגם תקציביו עוכבו עד לאחרונה. יש לוודא שהשינויים התקציביים האחרונים אינם מוטים שוב לטובת התכנית הישראלית, וכי החלוקה נובעת משיקולים ענייניים בלבד, לטובת רוב תלמידי מערכת החינוך במזרח ירושלים - מבחינת שעות מעטפת, אולפני עברית והכשרת מורים.

5. צורך בהנחיות ברורות לסגל ההוראה וכן להורים ולתלמידים בשפה הערבית; תיאום עם "איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים" (ע"ר).

לטענת המנהלים ומורי בתי הספר, במהלך שנת הלימודים הקודמת משך שבועות לא ניתנו להם כל הנחיות מהרשויות בדבר ההתנהלות מול איום הקורונה. גם פניות חוזרות שלהם נענו בהתעלמות. יש לוודא כי הפעם ניתנות הנחיות ברורות כנדרש. לעניין הקשר עם ההורים ועם התלמידים, חשוב כי יישמר תיאום מול איחוד ההורים, שנציגיו נבחרים באופן זהה לתנאים הקבועים בדרישות חוזר מנכ"ל משרד החינוך במסגרת בתי הספר של החינוך הערבי בירושלים המזרחית.

6. אכיפת אי גבייתם של תשלומים מהורים בחינוך המוכר

על אף ההחמרה הקשה במצב הכלכלי, יש פניות רבות בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים לגביית תשלומים והשלמת תשלומים משנה"ל הקודמת מהורים רבים במזרח ירושלים, ואף התניית המשך הלימודים בתשלומים אלו. לאור העובדה שרבים מהלומדים במערכת החינוך המוכר שאינם רשמי, לפחות מחציתם ואף יותר מכך, נמצאים במערכת זה בגלל מחדלי הרשויות והמחסור בכיתות, יש להעביר את הנטל התקציבי לידי הרשויות.

בכבוד רב,

אשרת מימון, עו"ד

מנהלת פיתוח מדיניות